

Obsah

1 Ideální plyn	9
1.1 Stavová rovnice ideálního plynu	9
1.2 Technické koeficienty	12
1.3 Vyjádření složení plynné směsi.....	13
1.4 Kinetická teorie plynů	17
1.5 Příklady k procvičení.....	22
2 Reálný plyn	26
2.1 Van der Waalsova rovnice.....	26
2.2 Generalizovaný diagram kompresibilitního faktoru.....	28
2.3 Redlich-Kwongova rovnice a rovnice viriálového rozvoje.....	34
2.4 Směs reálných plynů.....	35
2.5 Příklady k procvičení.....	36
3 Kapaliny	39
3.1 Koeficienty roztažnosti a stlačitelnosti.....	39
3.2 Povrchové jevy	41
3.2.1 Měření povrchového napětí.....	41
3.2.2 Práce spojená se změnou povrchu kapaliny	42
3.2.3 Tlak fází nad zakřiveným povrchem	43
3.3 Transportní jevy – viskozita	44
3.4 Příklady k procvičení.....	50
4 Pevné látky	54
4.1 Koeficient objemové a délkové roztažnosti	54
4.2 Odhad hustoty pevných látek z mřížkových paramterů	54
4.3 Tepelné kapacity pevných látek	55
4.4 Příklady k procvičení.....	57
5 Termodynamika	60
5.1 Objemová práce.....	60
5.1.1 Práce spojená se změnou objemu soustavy – ideální plyn	60
5.1.2 Práce spojená se změnou objemu soustavy – reálný plyn.....	61
5.2 I. věta termodynamická	62
5.3 Adiabatický děj.....	67
5.4 Příklady k procvičení.....	70
6 Termochemie	74
6.1 Základní pojmy.....	74
6.2 Změna entalpie reakce za standardních podmínek	76
6.3 Závislost změny entalpie reakce na teplotě	81
6.4 Adiabatická teplota reakce	83
6.5 Neřešené příklady	85
7 Spojení I. a II. věty termodynamické	88
7.1 Definice stavových veličin	88
7.2 Změna entropie děje	88
7.3 Změna entropie chemické reakce	91
7.4 Uskutečnitelnost děje na základě výpočtu ΔG reakce.....	92
7.5 Příklady k procvičení.....	99

8	Termodynamika směsí	103
8.1	Hodnoty termodynamických funkcí při míšení ideálních plynů	103
8.2	Parciální molární veličiny.....	104
8.3	Diferenciální rozpouštěcí a zřed'ovací tepla.....	109
8.4	Příklady k procvičení.....	111
9	Fázové rovnováhy	114
9.1	Jednosložkové fázové rovnováhy.....	114
9.2	Dvousložkové fázové rovnováhy	114
9.2.1	Koligativní vlastnosti	120
9.2.2	Rovnováha kapalina-pára u dousložkové směsi.....	124
9.2.3	Destilace dvou nemísitelných kapalin	126
9.2.4	Rozpouštění plynu v kapalinách.....	128
9.2.5	Látkové bilance	131
9.3	Třísložkové rovnováhy: rovnováha kapalina – kapalina.....	132
9.4	Příklady k procvičení.....	135
10	Chemické rovnováhy	141
10.1	Základní pojmy.....	141
10.2	Výpočet rovnovážné konstanty na základě rovnovážného složení	143
10.2.1	Reakce v plynné fázi za konstantního tlaku	143
10.2.2	Reakce v plynné fázi za konstantního objemu	144
10.2.3	Reakce v kapalně fázi za konstantního objemu.....	147
10.3	Výpočet rovnovážného složení na základě rovnovážné konstanty	148
10.3.1	Reakce v plynné fázi za konstantního tlaku	148
10.3.2	Reakce v plynné fázi za konstantního objemu	150
10.3.3	Vliv počátečního složení na množství produktů	151
10.4	Výpočet rovnovážné konstanty z termodynamických dat.....	153
10.5	Závislost rovnovážné konstanty na teplotě (Van't Hoffova izobara).....	154
10.6	Tepelný rozklad pevných látek.....	156
10.7	Příklady k procvičení.....	158
11	Elektrochemie	161
11.1	Iontová síla	161
11.2	Aktivitní koeficient – Debye-Hückelův zákon.....	163
11.3	Chemické rovnováhy v roztocích elektrolytů.....	164
11.3.1	Srážecí rovnováhy	164
11.3.2	Disociace kyselin a zásad ve vodných roztocích.....	168
11.3.3	Obecné řešení dle podmínky I., II. a III druhu	172
11.4	Potenciál elektrod	174
11.5	Elektromotorické napětí	178
11.6	Vodivost	181
11.7	Elektrolýza.....	184
11.8	Příklady k procvičení.....	185
12	Chemická kinetika izolovaných reakcí.....	191
12.1	Reakční rychlost, vztahy koncentrace-koncentrace, zákon aktivních hmot.....	191
12.2	Reakce I. řádu.....	195
12.2.1	Výpočet s využitím koncentrací	195

12.2.2 Výpočet s využitím veličin lineárně závislých na koncentraci	200
12.3 Reakce II. řádu.....	203
12.3.1 Výpočet s využitím koncentrací	203
12.3.2 Výpočet s využitím veličin lineárně závislých na koncentraci	207
12.4 Ověření řádu reakce.....	209
12.5 Závislost rychlostní konstanty na teplotě	210
12.6 Příklady k procvičení.....	211
13 Hmota a elektromagnetické záření	217
13.1 Příklady k procvičení.....	221
14 Seznam použitých zkratk	223
15 Přílohy	231
15.1 Relativní atomová hmotnost prvků	231
15.2 Relativní molekulová hmotnost sloučenin	233
15.3 Kritické veličiny a konstanty van der Waalsovy rovnice	234
15.4 Efektivní srážkový průměr molekul plynů.....	234
15.5 Koeficient objemové ($\alpha_{p,v}$) a délkové ($\alpha_{p,l}$) roztažnosti.....	234
15.6 Teplotní závislost molárních teplotních kapacit za konstantního tlaku	235
15.7 Vybrané termodynamické veličiny	236
15.8 Změny entalpie fázových přechodů	238
15.9 Teplotní závislost tenze par nad kapalinou	239
15.10 Součiny rozpustnosti ve vodě při teplotě 25 °C	240
15.11 Disociační konstanty kyselin ve vodných roztocích při teplotě 25 °C	241
15.12 Disociační konstanty záda ve vodných roztocích při teplotě 25 °C.....	241
15.13 Molární vodivosti iontů při nekonečném zředění-	242
15.14 Standardní elektrodové potenciály.....	243
15.15 Generalizovaný diagram kompresibilitního faktoru	244
15.16 Vypočtené hodnoty Einsteinovy a Debyeovy funkce	246
16 Použitá literatura a literatura vhodná pro předmět Základy fyzikální chemie	247

Příklad 1

Látkové množství 5 mol azotíku je uzavřeno v tlakové nádobě o objemu 10 litrů. Jaký tlak plynu je v nádobě při teplotě 30 °C?

Rozsah:

$$p = \frac{n \cdot R \cdot T}{V} = \frac{5 \cdot 8,314 \cdot (30 + 273,15)}{10 \cdot 10^{-3}} = 1,26 \cdot 10^6 \text{ Pa} = 1,26 \text{ MPa}$$

Příklad 2

Mezinárodní organizaci IUPAC jsou stanoveny standardní podmínky experimentálních měření označované STP („Standard Temperature and Pressure“) na 0 °C a 100 kPa. Laboratorní teplota však často bývá vyšší, proto byly stanoveny ještě standardní laboratorní podmínky označované SATP („Standard Ambient Temperature and Pressure“) na 25 °C a 100 kPa. Vypočítejte jaký objem zaujme 1 mol ideálního plynu: a) za standardních podmínek STP a b) za standardních laboratorních podmínek SATP.

Rozsah:

$$a) V = \frac{n \cdot R \cdot T}{p} = \frac{1 \cdot 8,314 \cdot (0 + 273,15)}{100 \cdot 10^1} = 22,71 \cdot 10^{-3} \text{ m}^3 = 22,71 \text{ dm}^3$$